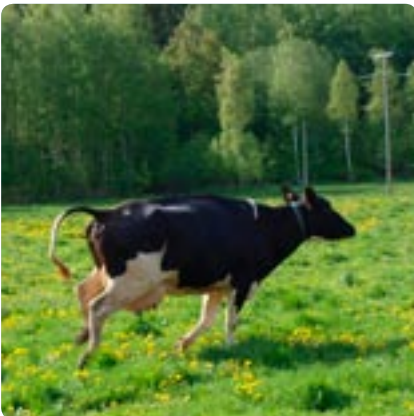

Merkostnad för certifiering på gårdsnivå

RAPPORT 5960 • APRIL 2009

Merkostnad för certifiering på gårdsnivå

Av

Fredrik Johansson och Karl-Erik Westman

Hushållningssällskapet Rådgivning Agri AB

NATURVÅRDSVERKET

Beställningar

Ordertel: 08-505 933 40

Orderfax: 08-505 933 99

E-post: natur@cm.se

Postadress: CM Gruppen AB, Box 110 93, 161 11 Bromma

Internet: www.naturvardsverket.se/bokhandeln

Naturvårdsverket

Tel: 08-698 10 00, fax: 08-20 29 25

E-post: registrator@naturvardsverket.se

Postadress: Naturvårdsverket, SE-106 48 Stockholm

Internet: www.naturvardsverket.se

ISBN 978-91-620-5960-6

ISSN 0282-7298

© Naturvårdsverket 2009

Tryck: CM Gruppen AB, Bromma 2009

Omslagsfoto: Kersti Linderholm

Betessläppning på gård certifierad enligt Svenskt Sigill

1 Förord

Jordbruksverket, Naturvårdsverket och Riksantikvarieämbetet har av Regeringen fått uppdraget att fortlöpande följa och utvärdera miljöeffekterna av EU:s gemensamma jordbrukspolitik, CAP (Common Agricultural Policy). Denna konsultrapport är initierad via arbetet inom projektgruppen CAP's miljöeffekter. Syftet var att belysa kostnaderna för certifiering och märkning på jordbrukets produkter. Behovet av kunskap om kostnader uppstod i samband med att en annan rapport, ”Miljömärkning för konsumenten, producenten eller miljön?”, beställdes.

Kostnaden i denna rapport gäller märkning på gårdsnivå för alla merkostnader utöver lagkrav, och berör inte frågan om påslag och skatter i ledet mellan gården och konsumenterna. Inte heller berörs de ekonomiska insatser som samhället bidrar med i form av miljöersättning till ekologisk odling eller certifiering på gårdsnivå.

Rapporten avgränsades till merkostnad för att certifiera spannmåls-, mjölk- och nötköttsproduktion. Resurserna medgav inte att insatsmedel som exempelvis mineralgödsel tillverkat med moderna metoder (mindre lustgasutsläpp) eller certifierat slam behandlades.

Fredrik Johansson och Karl-Erik Westman på Hushållningssällskapet Rådgivning Agri AB har skrivit rapporten och svarar ensamma för innehållet. Kersti Linderholm och Ingrid Rydberg har beställt rapporten.

Stockholm april 2009
Anna Helena Lindahl
Direktör, Naturresursavdelningen

Innehåll

1	FÖRORD	3
2	SAMMANFATTNING	6
3	BAKGRUND	7
4	FÖRUTSÄTTNINGAR	10
4.1	Spannmål	10
4.1.1	Konventionell spannmålsproduktion	11
4.1.2	Ekologisk spannmålsproduktion	11
4.2	Mjök	12
4.2.1	Konventionell mjökproduktion	12
4.3	Nötkött	13
4.3.1	Konventionell nötköttsproduktion	13
4.3.2	Ekologisk nötköttsproduktion	14
5	RESULTAT	15
5.1	Spannmål	15
5.1.1	Konventionell spannmålsproduktion	15
5.1.2	Ekologisk spannmålsproduktion	16
5.2	Mjök	17
5.2.1	Konventionell mjökproduktion	18
5.2.2	Ekologisk mjökproduktion	19
5.3	Nötkött	20
5.3.1	Konventionell produktion	21
5.3.2	Naturbeteskött	22
5.3.3	Ekologisk produktion	24
6	SLUTSATS	25
7	DISKUSSION	26
8	REFERENSER	29

2 Sammanfattning

Lantbruksföretag har flera alternativa sätt att certifiera sin produktion. Förhoppningen hos lantbrukaren är att en certifiering ska medföra både ekonomiska mervärden och göra driften hållbar. Vid en certifiering, oavsett produktionsinriktning, förbinder sig lantbrukaren att följa de regelverk som tagits fram av berörd certifieringsorganisation. Att certifieringen medför ytterligare åtaganden som ska följas, utöver de regler som gäller för alla lantbrukare, innebär att en merkostnad för certifieringen uppstår.

I denna rapport behandlas certifiering enligt IP Sigill för den konventionella produktionen och certifiering enligt EU:s gemensamma regler samt enligt KRAV:s regelverk för den ekologiska produktionen. För att erhålla merkostnaden har regelverken för de olika certifieringarna studerats och jämförts med de regler som gäller om lantbrukaren väljer att driva sin produktion utan certifiering. En större och en mindre typgård har studerats för respektive produktionsinriktning. De produktionsinriktningar som har studerats är spannmålsodling, mjölkproduktion samt nötköttsproduktion inklusive certifiering av naturbeteskött. Merkostnaden har beräknats per företag och per kilogram råvara för de olika typgårdarna.

Merkostnaden som uppstår kan delas upp i tre delar: egen mertid, produktionsbegränsningar samt krav i form av pålagor. Certifieringskostnaden är genomgående högre för de mindre typgårdarna sett per kilogram producerad vara, för analyserade produktionsgrenar.

Vid en certifiering av ekologisk produktion medför en certifiering enligt EU:s gemensamma regelverk en lägre merkostnad än KRAV-certifiering. Detta gäller oavsett produktionsinriktning och gårdsstorlek.

Merbetalningen för sigillcertifierad vara är begränsad till naturbeteskött samt vissa spannmålsgrödor. Någon merbetalning utgår inte för sigillcertifierad mjölk. Kostnaden är inte försumbar på gårdsnivå. Typgården med 50 kor har enligt analysen dubbelt så hög merkostnad per kilo mjölk för certifieringen, jämfört med typgården med 200 kor. Rapporten visar på ett kostnadsintervall på 0,6–4,7 öre per kg spannmål som ger merbetalning. För mjölk ligger intervallet mellan 0,9–7,7 öre per kg och för nötkött mellan 0,27–3,84 kr per kilo kött som ger merbetalning.

3 Bakgrund

Inom lantbruket finns det i dagsläget ett flertal alternativ för de lantbrukare som vill certifiera sitt lantbruksföretag. Syftet med certifieringarna är att säkerställa en viss kvalitetsnivå på lantbrukets produktion. På gårdsnivå handlar en certifiering i många fall om att den ska medverka till ett bättre resultat i driften genom de ekonomiska fördelar den för med sig. En certifiering av lantbruksdriften kan vara en grund för merbetalning av producerade varor. Lantbruksföretag som väljer att certifiera driften har även möjlighet att söka stöd för certifiering och ekologiska producenter erhåller dessutom högre ersättningar om de väljer att certifiera sin produktion jämfört med ekologisk produktion som inte är certifierad (SJV, 2008).

En ocertifierad produktion har ett antal regelverk att anpassa sig efter. Det handlar om svensk lagstiftning, regler från EU som måste följas för att erhålla EU-stöd för produktionen samt övriga riktlinjer som kommer från köpare av i lantbruket framställda produkter. Väljer lantbrukaren att certifiera sin produktion tillkommer ytterligare regelverk som måste följas. Varje enskild certifiering har egna regler som lantbrukaren måste följa vid en anslutning. Gemensamt för alla certifieringar är att de för med sig regler som innebär en merkostnad på gårdsnivå jämfört med om produktionen drivs utan certifiering.

Ekologisk produktion i denna rapport kommer att analyseras genom att en certifiering enligt KRAVs regelverk jämförs med EU ekologisk certifiering samt ett alternativ utan certifiering. Detta är de alternativ som ekologiska producenter i Sverige har när de skall välja huruvida produktionen skall certifieras samt vilket certifieringsalternativ som skall väljas. Genom att jämförelsen görs mellan en icke certifierad produktion samt certifiering genom Krav och EU ekologisk kommer vi inte att belysa kostnaderna för att gå in i certifieringen. Kostnader för att gå in i en certifiering är förlorade intäkter under karenstiden (den tid som reglerna skall följas utan att man får sälja produkterna som certifierade) samt kostnader för att anpassa produktionen genom till exempel ombyggnationer. I detta fall är det inga ombyggnationer som krävs då certifieringsorganens krav på byggnaderna i form av utrymme och rörelsemöjligheter inte avviker från det krav som finns på producenterna ur stödsynpunkt. Rapporten belyser den årliga kostnad som tillkommer om man väljer att gå in i en certifiering av en redan befintlig ekologisk produktion av växtodlingsprodukter, mjölk respektive nötkött.

KRAV bildades 1985. KRAV drivs i formen av en ekonomisk förening med 28 rikstäckande organisationer (KRAVs medlemmar 2007: Arla Foods AB, Biodynamiska Produkter, Coop Sverige AB, Ekokött ek. för., Ekologiska Lantbrukarna, Everfresh Group AB, Fältbiologerna, Förbundet Djurens Rätt, Förbundet Organisk Biologisk Odling, GRO i Sverige AB, Hemköpskedjan AB, Hushållningssällskapens förbund, Hälsokostrådet, ICA Sverige AB, KF,

Kung Markatta AB, LRF, Milko ek. för., Norrmejerier ek. för., Saba Trading AB, Samodlarna Sverige ek. för., Scan AB, Scandic Hotels AB, Skånemerier ek. för., Svensk Mjölk AB, Svenska Kvarnföreningen, Svenska Lantmännen ek. för., Svenska Naturskyddsföreningen (KRAV, 2008).

EU ekologisk certifiering baseras på EU:s förordning för ekologisk produktion (834/2007) som gäller som regelverk i samtliga medlemsländer. Men för att få sälja produkterna som ekologiska krävs det att produktionen är certifierad. I Sverige skall certifieringen årligen utföras av oberoende ackrediterade certifieringsföretag. I en del medlemsländer är det staten som utför certifieringen och andra länder har en kombination av statlig kontroll och certifieringsföretag. När produktionen är certifierad är det kostnadsfritt att använda EU:s symbol för ekologiska produkter när produkterna marknadsförs. (Ekologiska lantbrukarna, 2008)

Olika produktionsinriktningar har olika certifieringsalternativ. Ekologiska producenter har möjligheten att certifiera sig enligt EU:s gemensamma regler för ekologisk produktion eller genom KRAV ekonomisk förenings regelverk. Båda certifieringarna baseras på EU:s förordning nr 834/2007 om ekologisk produktion, vilken även gäller för ocertifierad ekologisk produktion. EU-förordningen ligger som grund och reglerar ekologisk produktion inom hela EU (SJV, 2008). KRAV förknippas av de flesta med ekologiska varor. Organisationen KRAV arbetar för att utöka produktion och konsumtion av ekologiska varor (KRAV, 2008). För att en lantbrukare ska kunna benämna sig som KRAV-producent, och få sälja sina produkter som KRAV-märkta, måste denne ansluta sin produktion till KRAV-certifiering. Genom att göra detta förbinder sig lantbrukaren att driva sin produktion i enlighet med det regelverk som KRAV tagit fram. Det regelverk som ska följas av lantbrukare som väljer att certifiera sin produktion genom KRAV innefattar ett antal regler utöver de som återfinns i EU:s gemensamma regelverk för ekologisk produktion. Dessa tillägg påverkar merkostnaden för certifiering. Oavsett vilken certifiering den ekologiska producenten väljer kontrolleras driften årligen av ett oberoende certifieringsorgan för att säkerställa att reglerna efterföljs.

En konventionell produktion kan certifieras enligt IP Sigill standard. Märket Svenskt Sigill drivs av Sigill Kvalitetssystem AB, ett dotterföretag till LRF (Lantbrukarnas Riksförbund) (Svenskt Sigill, 2008). Lantbrukaren ansluter driften vid en certifiering till det produktionssystem som benämns IP SIGILL för spannmåls-, mjölk- respektive köttproduktion. IP står för integrerad produktion och innebär att odlingen på anslutna företag bedrivs med större hänsyn till miljö (Svenskt Sigill, 2008). Förebyggande åtgärder används för att kunna minska användningen av kemiska växtskyddsmedel och gödsel. Svenskt Sigill har som syfte att säkerställa en produktion med känsla, omsorg och ansvar för djur och natur på svenska gårdar. (Svenskt Sigill, 2008) Det regelverk som Svenskt Sigill tagit fram innehåller flera punkter som i grunden är reglerade genom svensk lagstiftning och genom de tvärvillkor som

lantbrukare måste följa för att erhålla EU-stöd. De tillägsregler som enbart gäller anslutna producenter gör dock att det uppstår en merkostnad för certifieringen jämfört med om produktionen drivs utan certifiering. Precis som vid certifiering av en ekologisk produktion sker en revision på de företag som är certifierade enligt IP Sigill av ett oberoende certifieringsorgan. Till skillnad från den certifierade ekologisk produktionen genomförs revisionen vartannat år på gård och genom ett system för egenkontroll åren däremellan.

Inom nötköttsproduktionen finns det ytterligare ett certifieringsalternativ som går under namnet naturbeteskött. Skillnaden mellan naturbeteskött och nötköttsproduktion certifierat enligt Sigill är att naturbetesköttet skall beta naturbeten till 50 %. Djuren skall utfordras till minst 60 % med grovfoder under såväl stallperioden som under betesperioden. Utöver de rena uppfödningssreglerna har det upprättats en ätkvalitet för naturbetesköttet som visar vilket kött som får marknadsföras som naturbeteskött. Kraven är att köttet skall möras i minst 14 dagar, det är endast kött från ungo, kviga och stut med en bestämd formklass och fettgrupp som får marknadsföras som naturbeteskött. (Handbok för IP Sigill Nötkött 2008)

Oavsett vilken typ av certifiering som är aktuell så finns ett regelverk för respektive produktionsinriktning. Regelverken gällande de olika certifieringarna är alltså uppdelade på växtodling, mjölk- och nötköttsproduktion. För animalieproducerande gårdar gäller dock att man vid certifiering även ska följa de regler som gäller för certifierad växtodling.

Denna studie har tagits fram för att belysa den merkostnad som uppkommer på gårdsnivå vid kvalitets- och miljöcertifiering av spannmåls-, nötkötts-, och mjölkproduktion. Merkostnaden för konventionell kvalitetscertifiering genom IP Sigill samt KRAV-certifiering och certifiering enligt EU:s gemensamma regelverk av ekologisk produktion har analyserats. Det ekonomiska mervärde som uppstår vid en certifiering genom merbetalning för certifierade varor och utökade möjligheter till EU-stöd berörs också till viss del i rapporten.

4 Förutsättningar

Ett lantbruksföretag, oavsett om det drivs konventionellt eller ekologiskt, måste följa riktlinjer och regler som är uppsatta av branschen och av samhället. Att följa dessa riktlinjer och regler är en grundförutsättning för alla lantbruksföretag i Sverige. Svensk lagstiftning ligger i grunden men tillägg finns i form av de regler som måste följas för att erhålla EU-stöd, s.k. tvärvillkor (Jordbruksverket, 2008). Tvärvillkoren är delvis baserade på svensk lagstiftning men innehåller även ett antal tillägsregler utöver detta. Ett lantbruksföretag kan även söka miljöersättningar från EU vilket medför ytterligare regelverk som måste följas.

Denna studie har genomförts på typgårdar med var och en av driftsinriktningarna spannmålsodling, mjölkproduktion respektive nötköttsproduktion. En större och en mindre typgård har arbetats fram för respektive driftsinriktning. Beräkningar har sedan gjorts gällande merkostnaden för miljö-/kvalitetscertifiering på gårdarna. Jämförelsen belyser konventionell produktion utan certifiering kontra certifiering enligt IP Sigill och ekologisk produktion utan certifiering kontra certifiering enligt KRAV:s respektive EU:s regelverk för ekologisk produktion.

KRAV, EU-ekologiskt och IP Sigill har alla separata regler för certifiering av växtodling och animalieproduktion. Som animalieproducent åtar man sig att följa reglerna både för animalieproduktionen och för växtodlingen vid certifiering. Detta innebär att en certifierad animalieproduktion även medför en merkostnad knuten till växtodlingen i företaget. Både ekologisk och konventionell certifiering medför merkostnader som kopplas till den mertid som lantbrukaren måste lägga ner i driften, för att uppfylla gällande regelverk. Denna mertid har i föreliggande studie värderats till 200 kr/tim. Vid behov av konsult hjälp för att uppfylla regelverken har en taxa på 800 kr/tim använts. Utöver egen och inhyrd tid tillkommer även de kostnader i form av begränsningar i produktionen som uppkommer till följd av certifieringen.

4.1 Spannmål

Spannmålsgårdarna ligger i Götalands slättbygder och har skördenivåer som är högre än ett svenskt genomsnitt. Gårdsbilden är samlad med god arrondering och med arealen samlad kring gårdscentrum. På gården har man en egen anläggning för lagring och torkning av odlad spannmål. Odlingen har utformats för att motsvara en hållbar växtföljd både för konventionell och ekologisk produktion. För en konventionell producent innebär detta den grödfördelning som återfinns i tabell 1. Grödfördelningen för de ekologiska gårdarna återfinns i tabell 2. Den större av typgårdarna har en areal på 400 hektar åkermark medan den mindre har en brukad areal om 150 hektar. I tabell 1 och 2 finns förutom grödfördelning även avkastningsnivå för respektive gröda angiven.

4.1.1 Konventionell spannmålsproduktion

Den konventionella producenten kan välja att bedriva produktion utan certifiering eller certifiera driften enligt IP Sigill-standard. Hela driften innefattas i en certifiering men merbetalningen som lantbrukaren erhåller i handeln för sin kvalitetscertifiering berör endast kvarnvete, kvarnråg samt grynhavre. Med grödfördelning enligt tabell 1 och under förutsättning att skördad gröda klarar de kvalitetskrav som uppköparen har, ger ca 75 % av producerad råvara merbetalning tack vare sigillcertifieringen. I beräkningar har dock ett antagande gjorts att havreodlingen endast till 60 % består av grynhavre för att bättre spegla verkligheten, vilket minskar andelen sigillråvara till ca 70 %. Kvantiteten spannmål som ger merbetalning genom certifieringen används senare i denna rapport för att fastställa merkostnaden för certifieringen per kilogram spannmål.

Gröda	Andel av areal	Avkastning, kg
Höstvete	1/3	6500
Vårkorn	1/6	5000
Höstraps	1/6	3000
Havre	1/6	5000
Råg	1/6	5500

4.1.2 Ekologisk spannmålsproduktion

För den ekologiska produktionen finns alternativen att inte vara certifierad respektive att vara certifierad antingen enligt KRAV:s bestämmelser eller enligt EU:s gemensamma regler. För att erhålla merbetalning för producerad ekologisk spannmål hos den största aktören inom spannmålshandeln, Lantmännen, krävs det i dagsläget att spannmålen är KRAV-certifierad (Lantmännen, 2008). Man har alltså valt att inte betala ut någon merbetalning för spannmål som är certifierad utifrån EU:s gemensamma regler. Grödfördelning och skördenivåer i den ekologiska produktionen återfinns i tabell 2. Då merbetalning kan utgå för hela den producerade spannmålsmängden slås merkostnaden för certifieringen ut på den totala skördade kvantiteten, vid beräkning av merkostnaden per kilogram spannmål.

Gröda	Andel av areal	Avkastning, kg
Höstvete	1/3	4000
Vårkorn	1/6	3000
Gröngödslingsvall	1/6	-
Havre	1/6	3000
Ärter	1/6	3400

4.2 Mjolk

Typgårdarna för mjölkproduktion är placerade inom Arlas huvudsakliga upptagningsområde. Gårdsutformningen blir något olika beroende på om produktionen är ekologisk eller konventionell. Vid utformningen av mjölkgårdarna har ett lämpligt djurantal bestämts och utifrån detta antal har sedan åker- och betesarealen anpassats för att klara av egen foderproduktion och krav på tillräcklig spridningsareal för producerad stallgödsel. Den ekologiska produktionen har färre antal djur då det krävs större arealunderlag per djur än vid konventionell produktion för att klara foderförsörjningen. I tabell 3 finns en uppställning på antal djur, djurens beräknade produktionsnivå och arealunderlag för respektive typgård.

	Konventionell		Ekologisk	
	Mindre	Större	Mindre	Större
Antal mjölkkor	50	200	36	144
Areal åker	57	227	57	227
Areal betesmark	28	113	28	113
Avkastning kg levererad mjölk kilogram per ko	9000	9000	7600	7600

4.2.1 Konventionell mjölkproduktion

Den konventionella mjölkproducenten kan välja att antingen inte vara ansluten till någon kvalitetscertifiering eller certifiera sig enligt IP Sigill-standard. Djurantal och tillgänglig areal är anpassat för att tillgodose foderbehov och behov av spridningsareal för stallgödseln. Avkastningen för korna är antagen till 9 000 kg levererad mjölk.

Mjölkuppköparna i Sverige har regler och riktlinjer för producenterna utöver det som regleras i svensk lagstiftning. Bl.a. Skånemejerier och Milko har som krav på sina leverantörer av mjölk att de skall vara certifierade enligt IP Sigills regler (Skånemejerier & Milko, 2008). Arlafoods har inte detta krav men man har istället upprättat ett kvalitetsprogram för sina leverantörer som till stora delar sammanfaller med Sigills regelverk (Arla, 2008).

4.2.2 Ekologisk mjölkproduktion

Precis som för den ekologiska spannmålsproducenten kan mjölkproducenten välja att vara certifierad enligt EU:s gemensamma regler, KRAV:s regler eller att inte vara certifierad. Djurantalet på gårdarna är anpassat efter tillgänglig areal i produktionen. Anpassning av antalet djur har skett utifrån nödvändig spridningsareal för gödsel och krav på foderproduktion. Avkastningen för korna är antagen till 7 500 kg levererad mjölk. Antal djur och arealunderlag för de ekologiska mjölkgårdarna återfinns i tabell 3.

En icke certifierad ekologisk produktion används som utgångspunkt i analysen. Denna jämförs sedan med KRAV-certifiering och certifiering enligt EU:s gemensamma regler för att få fram certifieringens merkostnad.

4.3 Nötkött

Typgårdarna för nötköttsproduktionen är utformade för att vara självförsörjande på foder. Nötköttsproducenterna i studien antas driva en dikoproduktion med egen rekrytering. Kvigkalvar som inte används i rekryteringen och tjurar föds upp till slakt. För den konventionella nötköttsproduktionen har även en beräkning gjorts gällande naturbeteskött. Vid produktion av naturbeteskött ändras gårdens utformning och produktion. Handjuren kastreras och föds upp som stutar istället för som tjurar eftersom tjurar inte medför någon merbetalning för naturbeteskött (Svenskt Sigill, 2008). Stutarna kräver större grovfoderarealer varför djurantalet minskas något för att klara egen foderförsörjning (Hushållningssällskapet, 2007). En produktion med naturbeteskött kan, precis som den konventionella dikoproduktionen, certifieras enligt IP Sigill-standard. En ekologisk dikoproduktion certifieras enligt EU:s gemensamma regler eller KRAV:s regler. Djurantal och arealunderlag för respektive typgård finns i tabell 4.

	Konventionell		Naturbete		Ekologisk	
	Mindre	Större	Mindre	Större	Mindre	Större
Antal dikor	30	150	28	140	24	120
Tjurar/stutar	15	75	14	70	12	60
Kvigor slakt	9	45	8	42	7	36
Areal åker	27	131	27	131	27	131
Areal betesmark	32	162	32	162	32	162
Total slaktvikt, kg	9 645	48 225	7 210	36 050	7 716	38 580

4.3.1 Konventionell nötköttsproduktion

Merkostnaden för den konventionella nötköttsproduktionen analyseras utifrån ett alternativ med sigillcertifiering. Kostnaden fastställs per kilogram slaktad vikt på respektive gård. Produktionen av naturbeteskött certifieras också den genom IP Sigill.

Reglerna för nötköttsproduktion återfinns i skriften ”Regler för nötköttsproduktion med tilläggsdel för Naturbeteskött”, framtagen av Svenskt Sigill. En certifierad nötköttsproducent måste även följa de regler som gäller för växtodlingen inom företaget. De övergripande reglerna finns återgivna i skriften ”Regler för Sigillgården”.

4.3.2 Ekologisk nötköttsproduktion

Merkostnaden för certifiering av den ekologiska nötköttsproduktionen, per kilogram producerat kött, är beräknad utifrån KRAV:s regler samt EU:s gemensamma regelverk.

Reglerna som styr den ekologiska nötköttsproduktionen överensstämmer i mångt och mycket med de regler som gäller för en ekologisk mjölkproducent. KRAV:s regelverk innehåller ett antal regler som inte behandlas i EU:s gemensamma regelverk, vilket påverkar merkostnaden som följer av de olika certifieringsalternativen. En certifierad nötköttsproducent måste även följa de regler som behandlar företagets växtodling.

5 Resultat

Här redovisas resultaten av genomförda beräkningar. Avsnittet är uppdelat på respektive produktionsgren.

5.1 Spannmål

Merkostnaden för certifieringen är framtagen per företag i de olika storlekskategorierna. Kostnaden har dessutom slagits ut på den producerade certifierade varan som idag kan säljas med en merbetalning, samt på hela den producerade mängden i driften, för att få fram merkostnaden per kilogram spannmål. Den konventionella spannmålsproduktionen kontrolleras av SMAK vid certifiering och den ekologiska produktionen kontrolleras av HS Certifiering. SMAK och HS Certifiering är två av de oberoende kontrollorgan som utför revisioner av certifierade företag.

5.1.1 Konventionell spannmålsproduktion

Svenskt Sigills regelverk baseras på svensk lagstiftning och EU:s tvärvillkor men innehåller även regler som endast gäller producenter anslutna till IP Sigill. Detta innebär att en mängd av de regler som gäller för sigillcertifiering redan regleras genom svensk lagstiftning och tvärvillkor, varför endast vissa delar av Sigills regelverk medför en merkostnad. Merkostnaden för Sigillcertifieringen handlar till viss del om den extra tid som lantbrukaren måste lägga ner i driften. Mertiden innefattar bl.a. temperaturmätning av spannmål som lagras på gården, diverse dokumentation, förbud mot körning över grop vid lossning i egen spannmålsanläggning m.m. Utöver den egna mertiden tillkommer även merkostnader kopplade till bl.a. förbudet mot användande av isoproturon (aktiv substans i vissa växtskyddsmedel), markkartering, uppförd växtodlingsplan osv.. De regler som medför en merkostnad vid en sigillcertifiering finns uppställda i tabell 5.

Tabell 5: Merkostnader vid certifiering enligt IP Sigill, spannmål	150 hektar	400 hektar
Dokumentera vattenhalten på inlagrad spannmål (3.5.5)	200 kr	600 kr
Temperaturkontroll av inlagrad spannmål (3.6.1)	2 400 kr	4 200 kr
Inköpt utsäde skall dokumenteras (1.14.2)	100 kr	200 kr
Genomförd Miljöhousesyn (1.1.2)	500 kr	600 kr
Karta över brukningsenheten med information enligt regel 1.11.1	300 kr	700 kr
Dokumentation per skifte för utförda åtgärder (1.12.3)	1 000 kr	2 000 kr
Situationsplan över gården (1.31.2)	200 kr	400 kr
Representativt prov per lastbil (3.8.3)	200 kr	500 kr

Säkerhetsdatablad för kemiska produkter förvaras lättillgängligt (1.9.6)	100 kr	100 kr
Lossning och lastning utan körning över intagsgrop (3.4.3)	1 000 kr	3 000 kr
Täckta spannmålstransporter (3.4.2)	1 000 kr	3 000 kr
Kadmianalys för vete och havre (3.3.1)	810 kr	2 160 kr
Växtodlingsplan som sparas i 5 år (1.12.1)	3 000 kr	5 000 kr
Markkartering för brukad mark (1.15.1)	3 000 kr	8 000 kr
Växtnäringsbalans vart femte år (1.15.2)	300 kr	600 kr
Funktionstest spruta (1.24.1)	1 250 kr	1 250 kr
Förbud mot användande av isoproturon (1.28.1)	3 750 kr	10 000 kr
Skriftliga rutiner ang arbetsmiljö (1.31.1)	400 kr	400 kr
Skyddszon (1.3.2)	1 800 kr	4 500 kr
Certifieringsavgift inkl. egen tid för revision	3 750 kr	3 850 kr
Total merkostnad	25 060 kr	51 060 kr
(Siffrorna i parentes hänvisar till regel i Sigill:s regelverk)		
Producerad spannmål, kilogram	787 500	2 100 000
Producerad sigillspannmål, kilogram	537 500	1 433 000
Merkostnad per kilogram och år vid sigillcertifiering	3,2 öre/kg	2,4 öre/kg
Merkostnad per kilogram spannmål med möjlig merbetalning	4,7 öre/kg	3,6 öre/kg

Rapportens typgårdar antas maximera sin produktion av sigillråvara som ger merbetalning, i dagsläget kvarnvet, råg samt grynhavre av sorten Sang. Merkostnaden för certifieringen är utslagen dels på producerad kvantitet av dessa och även på total producerad kvantitet.

Resultaten av analysen visar att merkostnaden för en certifiering enligt IP Sigill-standard på den mindre typgården uppgår till 4,7 öre/kg producerad sigillspannmål och på den större uppgår merkostnaden till 3,6 öre/kg. En beräkning på total mängd producerad spannmål ger istället en merkostnad på 3,2 respektive 2,4 öre/kg.

5.1.2 Ekologisk spannmålsproduktion

Den ekologiska certifieringen är, som tidigare nämnts, uppdelad på certifiering enligt EU:s regelverk, sk. EU-ekologisk produktion, samt KRAV-certifiering. Dessa certifieringsalternativ har jämförts med en ocertifierad ekologisk produktion. Regelverket för en ocertifierad ekologisk producent, som söker miljöersättning genom Landsbygdsprogrammet, överensstämmer i stort sett med de regler som ska följas om man väljer en EU-ekologisk certifiering. Detta innebär att den merkostnad som uppstår vid en EU-ekologisk certifiering endast innefattar certifieringsavgiften och det merarbete lantbrukaren själv lägger ner till följd av certifieringen. HS Certifiering har valts som oberoende kon-

trollorgan eftersom de använder sig av en fast kostnad medan övriga certifieringsorgan använder både fasta och rörliga kostnader för certifiering. KRAV:s regelverk grundar sig på EU-förordningen för ekologisk produktion men är kompletterad med tillägg på vissa punkter. Regelverket som ska följas vid en KRAV-certifiering innehåller därför fler poster som medför en merkostnad på gårdsnivå. De beräknade merkostnaderna certifieringsalternativen för med sig finns i tabell 6.

Tabell 6: Merkostnader vid ekologisk certifiering, spannmål	150 hektar		400 hektar	
	EU-eko	KRAV	EU-eko	KRAV
KRAV-licens		1 800 kr		4 800 kr
Certifiering (HS certifiering)	3 900 kr	3 900 kr	3 900 kr	3 900 kr
Växtnäringsbalans		2 400 kr		3 200 kr
Fördjupad växtnäringsbalans (1/5)		960 kr		1 120 kr
Markkartering (1/10)		3 000 kr		8 000 kr
Skyddszon		1 890 kr		4 860 kr
Miljöhousesyn		3 200 kr		3 200 kr
Revisionstid och eget arbete	3 000 kr	6 480 kr	3 400 kr	6 480 kr
Total kostnad per år	6 900 kr	23 630 kr	7 300kr	35 560 kr
Producerad avsalugröda, kg	435 000	435 000	1 160 000	1 160 000
Merkostnad per kg spannmål med möjlig merbetalning	1,6 öre/kg	5,4öre/kg	0,6 öre/kg	3,1 öre/kg

För att vara certifierad KRAV-producent krävs betalning av en licensavgift till KRAV om 12 kr/ha/år. Utöver detta tillkommer krav på genomförd växtnäringsbalans och Miljöhousesyn varje år, en fördjupad växtnäringsbalans vart femte år samt en aktuell markkartering. KRAV-produktion kräver även att man har anlagt en skyddszon om 3 meter vid öppna vattendrag. (KRAV, 2008) Merkostnaden för denna skyddszon har beräknats som ett alternativvärde vid odling av avsalugröda på berörd areal. Enligt beräkningarna är merkostnaden för EU-ekologisk certifiering ca 0,6–1,6 öre/kg avsalugröda och en KRAV-certifiering medför en merkostnad på ca 3,1–5,4 öre/kg beroende på gårdsstorlek.

5.2 Mjök

Merkostnaden för en certifiering av mjökproduktionen är beräknad per företag. Den totala kostnaden har även slagits ut per kilogram producerad mjök. Samma beräkningsprincip har använts för både konventionell och ekologisk produktion. Kostnaden för revision är hämtad från SMAK för den konventionella produktionen och från HS Certifiering för de ekologiska gårdarna.

5.2.1 Konventionell mjölkproduktion

Kostnaden för certifiering av konventionell mjölkproduktion har tagits fram för två typgårdar. Nedan listas de regler som en leverantör av mjölk till Arla Foods måste uppfylla utöver lagkraven och mejeriets krav, för att produktio-
 nen skall kunna certifieras enligt IP Sigill standard (Svenskt Sigill, 2008).

1. Skriftliga rutiner för djuromsorg ska finnas.
2. Skriftliga avlivningsrutiner ska finnas.
3. Ej avvande kalvar får endast säljas om det finns ett mellangårdsavtal.
4. Kalvar får inte exporteras eller säljas till köpare som exporterar.
5. Mikrobiologisk och kemisk analys av vattenkvalitet skall genomföras årligen.
6. Minst 50 % av foderstaten ska vara grovfoder inkl bete.
7. Minst 30 % skall vara odlad på en gård som följer IP Sigillreglerna.
8. Minst 70 % skall vara svenskodlat.
9. Långtidsverkande avmaskningsmedel får inte användas.
10. Parasitförebyggande åtgärder skall användas t.ex. rena beten eller växelbeten.
11. Besöksjournal skall föras.
12. Efter besök i land med mul- och klövsjuka får stallet beträdas först fem dagar efter det att man lämnat området med smittan.
13. Mjölkmaskinsutrustning och mjölk tank skall servas regelbundet.
14. Vid leverans under pågående mjölkning skall mjölken kylas ner till 10 grader.

Några av kraven, punkt 7 och 8, uppfylls genom att typgårdarna är självförsörjande på foder. Kravet om minst 50 % grovfoder uppfylls av typgårdarna utan någon särskild anpassning av utfodringen. Punkt 4 innebär idag inte någon kostnad för den absoluta majoriteten av mjölkproducenter eftersom exporten av livkalvar är mycket begränsad. Punkt 12 och 13 ligger i producentens eget intresse att uppfylla varför det inte tas med någon kostnad för detta i kostnadsuträkningen. I tabell 7 finns de kostnader som beräknats för de punkter som antas medföra en merkostnad.

Tabell 7: Merkostnader vid sigillcertifiering av mjölkproduktion		
	50 kor	200 kor
Rutiner för djuromsorg		
Skriftliga rutiner	400 kr	600 kr
Skriftliga avlivningsrutiner	200 kr	200 kr
Kalven		
Ej avvanda kalvar får endast lämna gården om det finns mellangårdsavtal	2 500 kr	10 000 kr
Kalvar får inte exporteras eller säljas till uppköpare som exporterar		

Foder, utfodring och spårbarhet		
Mikrobiologisk och kemisk analys av vattenkvalitet ska genomföras årligen	600 kr	600 kr
Minst 50% ts grovfoder och bete		
Minst 30% ts av foderstaten skall vara odlad på en gård som följer IP Sigillreglerna		
Minst 70% ts svenskodlat foder		
Läkemedel		
Långtidsverkande avmaskningsmedel får ej användas		
Parasitförebyggande åtgärder skall användas tex rena beten eller växelbeten	2 000 kr	3 000 kr
Smittskydd		
Besöksjournal	200 kr	200 kr
Mjolkproduktion		
Mjölkmaskinsankläggningen och mjölk tank skall servas regelbundet		
Licensavgift till Sigill	750 kr	750 kr
Merkostnader inom växtodlingen	15 383 kr	24 508 kr
Total merkostnad för certifiering	22 033 kr	39 858 kr
Merkostnad per kg mjölk	4,9 öre/kg	2,2 öre/kg

Att avvanda kalvar inte får lämna gården utan mellangårdsavtal är inget problem om man har en uppfödare av dessa i närheten som är villiga att skriva ett mellangårdsavtal. Finns inte detta kan man bli tvingad att själv föda upp kalvarna till slakt vilket medför merkostnader. Merkostnaden från växtodlingen innefattar de kostnader som kommer från de grundkrav som alla sigillanslutna lantbruk ska följa. Typgården med 50 kor har enligt analysen en merkostnad, på grund av certifieringen, uppgående till 4,9 öre per kg levererad mjölk. Typgården med 200 kor har en merkostnad av certifieringen som uppgår till 2,2 öre per kg levererad mjölk.

5.2.2 Ekologisk mjölkproduktion

Med en EU-certifiering tillkommer inga ytterligare merkostnader förutom den årliga kostnaden för certifiering och revision samt den mertid som läggs ned jämfört med en ocertifierad ekologisk produktion. Detta då reglerna som ska följas överensstämmer med dem som ska följas av en ocertifierad producent. Merkostnaden för certifieringen fördelas på utförd revision samt den mertid som medverkan vid revision och det extra arbete för pappershantering samt dokumentation som certifieringen innebär. Den årliga kostnaden för utförd certifiering uppgår till 6 500 för det större företaget. Kostnaden för certifiering är hämtad från HS Certifiering som debiterar revision med en fast kostnad till skillnad från övriga kontrollorgan. Egen arbetstid som certifieringen för med sig antas till 15 timmar per år vilket ger en kostnad om 3 000 kr, alltså en total kostnad för certifieringen på 9 500 kr per år. För den mindre mjölkgården blir kostnaden för certifieringen 5 500 kr och den tillkommande arbetstiden antas uppgå till 12 timmar per år. Den totala merkostnaden uppgår i detta fall till 8 100 kr per år. I tabell 8 återfinns den totala kostnaden för certifieringen samt merkostnad per kilogram producerad mjölk.

Tabell 8: Merkostnad vid certifiering av ekologisk mjölkproduktion enligt EU:s gemensamma regler	36 kor	144 kor
Certifiering och revision av oberoende kontrollorgan	5 500 kr	6 500 kr
Egen nedlagd mertid	2 400 kr	3 000 kr
Total merkostnad för certifiering	7 900 kr	9 500 kr
Merkostnad per kg mjölk	2,9 öre/kg	0,9 öre/kg

KRAV har ett antal skötselkrav på produktionen som inte ingår i EU:s gemensamma regler i form av krav på växtnärbalans, fördjupad växtnärbalans vart 5:e år, markkartering vart 10:e år, skyddszoner om 3 m utmed vattendrag, genomförd miljöhusesyn och en utökad karens vid utnyttjande av läkemedel. För att få med kostnaden för det extra arbete som krävs för revisioner samt utökad pappershantering inom företaget har det bedömts en tidsåtgång för merarbete. Kostnaden för certifiering har även i detta fall tagits från HS Certifiering. För en KRAV-producent tillkommer även en KRAV-licens som betalas med 12 kr/ha.

Tabell 9: Merkostnad vid KRAV-certifiering av ekologisk mjölkproduktion	36 kor	144 kor
Certifiering KRAV-licens	684 kr	2 724 kr
Certifiering av oberoende kontrollorgan	5 500 kr	6 500 kr
Växtnärbalans	1 600kr	2 400 kr
Fördjupad växtnärbalans (1/5)	800 kr	1 280 kr
Markkartering (1/10)	1 140 kr	4 540 kr
Skyddszon	870 kr	2 610 kr
Miljöhusesyn	3 200 kr	3 200 kr
Karens läkemedel		
Revisionstid och eget arbete	7 120 kr	8 120 kr
Merkostnad certifiering totalt	20 914 kr	31 374 kr
Merkostnad per kg mjölk, med möjlig merbetalning	7,7 öre/kg	2,9 öre/kg

Tabell 9 visar den totala merkostnaden för KRAV-certifiering av gårdens produktion samt utslaget per kg mjölk för de olika gårdsstorlekarna.

5.3 Nötkött

Beräkningen av merkostnaden vid certifiering av en konventionell nötköttsproduktion innefattar även en beräkning för produktion av naturbeteskött. Kostnaden för de olika certifieringsalternativen har slagits ut dels per kilogram producerat kött som ger en merbetalning samt på total producerad mängd kött. Nötköttsproduktionen kontrolleras av SMAK och HS Certifiering beroende på om produktionen som certifieras är konventionell eller ekologisk.

5.3.1 Konventionell produktion

De regler i Sigills regelverk som tillkommer vid certifiering och som inte regleras genom annan lagstiftning och regler återfinns i tabell 10. Ett antal av dessa regler medför merkostnader för anslutna producenter. Till stor del liknar reglerna för nötkött de som gäller för mjölkproduktionen. Dock tillkommer ett antal produktionsspecifika kostnader som t.ex. medlemskap i Svenska djurhälsovårdens hälsoprogram och den åtgärdsplan som ska finnas om antalet besiktningsfynd vid slakt överskrider slakteriets medeltal. Några av reglerna i tabell 10 belastas inte med någon merkostnad eftersom dessa uppfylls med grund i typgårdens produktion. Att ej använda kalvar inte får lämna gården utan mellangårdsavtal eller säljas till företag som exporterar kalvar blir inget bekymmer då typgårdarna föder upp alla kalvar till slakt. Typgårdarna är utformade för att klara egen foderförsörjning varför inte heller kvoter kring foderförsörjning medför merkostnader.

Tabell 10: Merkostnader vid sigillcertifiering av nötköttsproduktion	30 kor	150 kor
Djuromsorg		
Skriftliga rutiner för daglig tillsyn	600 kr	1 000 kr
Skriftliga avlivningsrutiner och rutin vid höga rests substanser av medicin i kött	300 kr	300 kr
Förebyggande hälsoprogram med anslutning till SvDHF:s hälsoprogram	1 700 kr	1 700 kr
Åtgärdsplan om antalet besiktningsfynd överskrider slakteriets medeltal	2 100 kr	4 200 kr
Protokoll från djurskyddskontroll ska sparas till nästa Sigillrevision	100 kr	100 kr
Kalven		
Ej använda kalvar får endast lämna gården om det finns mellangårdsavtal		
Kalvar får inte exporteras eller säljas till uppköpare som exporterar		
Foder, utfodring och spårbarhet		
Mikrobiologisk och kemisk analys av vattenkvalitet ska genomföras vart tredje år	200 kr	200 kr
Minst 50% ts grovfoder och bete		
Minst 30% ts av foderstaten skall vara odlad på en gård som följer IP Sigillreglerna		
Minst 70% ts svenskodlat foder		
Läkemedel		
Långtidsverkande avmaskningsmedel får ej användas		
Parasitförebyggande åtgärder skall användas tex rena beten eller växelbeten	1 600 kr	2 400 kr
Smittskydd		
Besöksjournal	200 kr	200 kr
Rengöring av stallar ska journalföras	100 kr	100 kr
Övrig dokumentation		
Slaktskadebesked sparas i 5 år	100 kr	100 kr
Certifiering		

Kostnad för Sigillmärkning	750 kr	750 kr
Merkostnader inom spannmålsodlingen inkl anslutning kontrollorgan	15 833 kr	24 108 kr
Total merkostnad för certifiering	23 583 kr	35 158 kr
Merkostnad per kilogram producerat kött (ingen merbetalning utgår)	2,45 kr/kg	0,73 kr/kg

En summering av merkostnaderna visar att den totala merkostnaden för sigillcertifieringen uppgår till 23 583 kr/år för den mindre gården och 35 158 kr/år för den större. Beräknat på den totala mängden producerat kött blir merkostnaden 2,45 kr respektive 0,73 kr för gårdarna.

5.3.2 Naturbeteskött

Produktion av naturbeteskött regleras genom IP Sigill vid certifiering. Som producent av naturbeteskött ska man följa grundreglerna för IP Sigill, specifika regler för nötkött samt de tilläggsregler som endast gäller för naturbeteskött. (Svenskt Sigill, 2008) Tilläggsreglerna för naturbeteskött innefattar:

1. Hälften av betesmarkerna som används för nötköttsproduktionen ska vara naturbetesmarker.
2. En betesjournal ska föras som visar att djuren har gått på naturbetesmarker under minst halva betesperioden.
3. Bete på naturbetesmarker är inte tillåtet vintertid, mellan 15 november och 1 maj. Undantag om det finns en av länsstyrelsen utfärdad åtagandeplan som anger andra datum eller godkänner bete vintertid, så följs åtagandeplanens anvisningar.
4. Naturbetesmarker får inte betas samtidigt med gödslade vallar. Undantag kan tillåtas under en begränsad period t.ex. vid extrema väderleksförhållanden (torka, översvämning).
5. Stödutfodring av djuren tillåts under förutsättning att det är godkänt på den aktuella betesmarken.
6. Nötkreatur ska utfodras med minst 60 % (TS) grovfoder/bete i totalfoderstaten beräknat per stallperiod respektive betessäsong.

Av tilläggsreglerna medför kravet på betesjournal en extra merkostnad tillsammans med begränsningen att naturbetesmarker inte får betas tillsammans med gödslade vallar. Merkostnaden för betesjournalen innefattar egen mertid medan kostnaden för bete bygger på extra stängselkostnad och merarbete för att avskilja natur- och åkerbete.

Utöver de tilläggsregler som gäller på gårdsnivå finns även kriterier för ätkvalitet som berör vilka djur som efter slakt får räknas som naturbeteskött. Dessa kriterier kontrolleras i förädlingsledet och inte på gårdsnivå men de påverkar ändå det anslutna lantbrukets produktion. Enligt Sigills kriterier

för ätkvalitet för naturbeteskött kan endast untko, kviga och stut säljas som naturbeteskött. Djuren ska dessutom uppnå en minsta klassning vid slakt för att räknas som naturbeteskött. (Svenskt Sigill) Det faktum att inte ungtjurar kan användas till naturbeteskött gör att driften på typgårdarna ändras till att istället innefatta stutar. Den merkostnad denna förändring medför i form av minskat djurunderlag och förändrad växtodling beaktas i analysen. I tabell 11 finns merkostnaderna för certifiering av naturbeteskötsproduktion.

Slås den totala kostnaden ut på den del av slaktad vikt som ger merbetaling hos slakteriet, alltså slaktade untkor, kvigor och stutar, blir merkostnaden per kilogram 3,84 kr/kg respektive 1,93 kr/kg. Ett antagande har då gjorts att slaktade djur uppnår den av Sigill uppsatta klassning som krävs för att köttet ska räknas som naturbeteskött. En beräkning med den totala producerade mängden kött ger en merkostnad på 3,08 respektive 1,55 kr/kg (tabell 11).

Tabell 11: Merkostnader vid sigillcertifiering av naturbeteskötsproduktion	28 kor	140 kor
Djuromsorg		
Skriftliga rutiner för daglig tillsyn	600 kr	1 000 kr
Skriftliga avlivningsrutiner och rutin vid höga restsubstanser av medicin i kött	300 kr	300 kr
Förebyggande hälsoprogram med anslutning till SvDHSV:s hälsoprogram	1 700 kr	1 700 kr
Åtgärdsplan om antalet besiktningsfynd överskrider slakteriets medeltal	2 100 kr	4 200 kr
Protokoll från djurskyddskontroll ska sparas till nästa Sigillrevision	100 kr	100 kr
Kalven		
Ej använda kalvar får endast lämna gården om det finns mellangårdsavtal		
Kalvar får inte exporteras eller säljas till uppköpare som exporterar		
Foder, utfodring och spårbarhet		
Mikrobiologisk och kemisk analys av vattenkvalitet ska genomföras vart tredje år	200 kr	200 kr
Minst 50% ts grovfoder och bete		
Minst 30% ts av foderstaten skall vara odlad på en gård som följer IP Sigillreglerna		
Minst 70% ts svenskodlat foder		
Naturbetesmarker får inte betas samtidigt med gödslade vallar	1 900 kr	7 600 kr
Läkemedel		
Långtidsverkande avmaskningsmedel får ej användas		
Parasitförebyggande åtgärder skall användas tex rena beten eller växelbeten	1 600 kr	2 400 kr
Smittskydd		
Besöksjournal	200 kr	200 kr
Rengöring av stallar ska journalföras	100 kr	100 kr
Övrig dokumentation och eget arbete		
Slaktskadebesked sparas i 5 år	100 kr	100 kr

Betesjournal		
Certifiering		
Kostnad för Sigillmärkning	750 kr	750 kr
Merkostnader inom spannmålsodlingen inkl anslutning kontrollorgan	12 293 kr	22 188 kr
Merkostnad för förändrad produktion	5 762 kr	28 808 kr
Total merkostnad för certifiering	27 705 kr	69 646 kr
Total mängd producerat kött	9 002 kg	45 010 kg
Total mängd kött med merbetalning	7 210 kg	36 050 kg
Merkostnad per kilogram producerat kött	3,08 kr/kg	1,55 kr/kg
Merkostnad per kilogram producerat kött med möjlig merbetalning	3,84 kr/kg	1,93 kr/kg

5.3.3 Ekologisk produktion

För en ekologisk certifiering av nötköttsproduktion gäller samma regelverk som för mjölkproduktionen. Merkostnaden för en ekologisk certifiering enligt EU:s gemensamma regler blir därför precis som för mjölken endast en kostnad för revision genomförd av ett oberoende kontrollorgan och egen nedlagd mertid. Summan merkostnad blir med dessa förutsättningar 8500 kr respektive 10500 kr för de olika gårdsstorlekarna. Per kilogram producerat kött hamnar merkostnaden på 1,10 kr/kg respektive 0,27 kr/kg. Beräknade kostnader återfinns i tabell 12.

KRAV-certifiering medför ytterligare kostnader. Dessa är främst kopplade till växtodlingen. Den enda merkostnad som kan kopplas till djurproduktionen är den utökade avgift som kontrollorganet tar ut vid certifiering av animalieproduktion. I tabell 12 visas merkostnader för KRAV-certifiering av nötköttsproduktionen. För analyserade typgårdar blir merkostnaden vid KRAV-certifiering 2,57 kr/kg respektive 0,67 kr/kg producerat kött.

Tabell 12: Merkostnad vid ekologisk certifiering av nötköttsproduktion	24 kor		120 kor	
	EU-eko	KRAV	EU-eko	KRAV
Certifiering KRAV-licens		684 kr		1572 kr
Certifiering av oberoende certifieringsorgan	5 500 kr	5 500 kr	6 500 kr	6 500 kr
Växtnäringsbalans		1 600 kr		2 000 kr
Fördjupad växtnäringsbalans (1/5)		800 kr		1 280 kr
Markkartering (1/10)		1 140 kr		2 620 kr
Skyddszon längs vattendrag		810 kr		1 620 kr
Miljöhusesyn		3 200 kr		3 200 kr
Revisionstid och eget arbete	3 000 kr	6 120 kr	4 000 kr	7 120 kr
Total kostnad per år	8 500 kr	19 854 kr	10 500 kr	25 912 kr
Merkostnad per kg producerat kött	1,10 kr	2,57 kr	0,27 kr	0,67 kr

6 Slutsats

Certifieringsregelverken består dels av regler som alla lantbruksföretag måste följa samt ytterligare åtaganden som gäller enbart för certifierade företag. Många av reglerna följs därmed även av producenter som inte är certifierade. Oavsett vilken produktion som bedrivs på en gård medför dock en kvalitetscertifiering merkostnader, som följer av regelverken. Merkostnaderna innefattar både lantbrukarens nedlagda mertid i driften och kostnader för regler som begränsar produktionen på olika sätt.

Vid certifiering av ekologisk produktion medför certifiering enligt EU:s gemensamma regelverk den lägsta merkostnaden. Detta beror på att de regler som ska följas som ocertifierad och som certifierad enligt EU:s gemensamma regelverk överensstämmer i stora delar. En KRAV-certifiering för med sig en högre merkostnad genom de tilläggsregler som finns i regelverket jämfört med reglerna för en ocertifierad produktion.

Svenskt Sigill:s regelverk baseras, som nämnts tidigare, på svensk lagstiftning och de regler som gäller för att gårdar ska kunna få EU-stöd för sin produktion. Detta innebär att många av de regler som en certifierad gård ska följa även gäller för ocertifierade producenter. En certifiering enligt IP Sigill-standard medför dock en merkostnad genom de regler som tillkommer.

För animalieproducenter som väljer att certifiera sin verksamhet kan endast en mindre del av merkostnaderna hänföras direkt till djurproduktionen. Majoriteten av kostnaderna kommer istället från växtodlingen som också måste certifieras vid certifiering av animalieproduktionen. Detta beror på att reglerna för animalieproduktionen vid en certifiering inte skiljer sig nämnvärt från de regler som gäller för en ocertifierad produktion.

För alla typer av certifieringar som denna rapport beaktar spelar produktionens omfattning en viss roll. Flera av de merkostnader som uppstår är fasta kostnader eller kostnader som inte sjunker proportionerligt vid minskad areal/minskat djurantal, vilket gör att mindre gårdar har större kostnader. Man kan därför säga att ju större produktion man har desto mindre blir kostnaden för certifieringen per kilogram producerad vara.

En genomgång av de olika regelverken visar att det är svårt att sätta en summa på kostnaden för att följa flertalet av reglerna. Det finns många olika förutsättningar och ställningstaganden vilket innebär att merkostnaden för en certifiering i princip är gårdsspecifik.

Resultaten i denna studie visar inte hur nettoresultatet i en gårds drift påverkas av en certifiering. För att kunna dra slutsatser om detta måste hänsyn även tas till de mervärden som följer av att certifiera produktionen. Valet av certifiering påverkar den merbetalning som kan erhållas för producerade varor. En reflektion över detta finns i diskussionen som följer i nästa avsnitt.

7 Diskussion

Att beräkna merkostnaden för kvalitetscertifiering på gårdsnivå innehåller problematiska element. Mycket av det som regleras är ytterst beroende av en gårds förutsättningar. I denna studie har ett antal typgårdar med givna förutsättningar analyserats. Man bör beakta att alla gårdar har olika förutsättningar och de regler som ska följas vid certifiering påverkar vissa gårdar i högre grad än andra. Merkostnaden för certifiering kan därmed vara både högre och lägre än vad som framkommit i denna studie.

För att en certifiering av produktionen ska vara aktuell måste det finnas ekonomiska incitament för lantbrukaren att genomföra detta. I detta hänseende skiljer sig de olika certifieringsalternativen åt. Genom en certifiering via Svenskt Sigill kan en spannmålsodlare i dagsläget erhålla en merbetalning för kvarnvet, kvarnråg och grynhavre. Denna merbetalning varierar mellan olika sädesslag och även över åren. Beroende på marknadssituationen uppgår merbetalningen till 0–10 öre/kg spannmål. För vete som är den dominerande grödan har merbetalningen historiskt varit 5 öre/kg och för en mindre gröda som exempelvis råg har merbetalningen historiskt varit ca 8 öre/kg. Med utgångspunkt i resultaten från denna studie angående merkostnaden för denna typ av certifiering blir de ekonomiska incitamenten för certifiering små.

Att certifiera mjölkproduktion enligt IP Sigill-standard ger inga merbetalningar för den producerade mjölken. Vissa mejerier har dock som krav att leverantörer är anslutna till IP Sigill, vilket gör att mjölkproducenten skulle få leverera sin mjölk till ett annat mejeri eller lägga ned sin produktion utan certifiering. Arla har upprättat ett eget kvalitetssystem vars regler till stora delar sammanfaller med IP Sigill Mjolk. Ovanstående medför att en stor del av Sveriges mjölkproducenter redan idag till stora delar uppfyller IP Sigill:s certifieringsregler.

En konventionell nötköttsproducent får en merbetalning i de fall då gården producerar certifierat naturbeteskött. Merbetalningen utgår för den del av produktionen som uppfyller kvalitetskraven gällande djurklass, formklass och fettgrupp. Certifierade nötköttsproducenter enligt IP Sigill Nötkött har i dagsläget ingen merbetalning hos slakteriet för producerat kött, varför de ekonomiska incitamenten för en certifiering bedöms som små.

Ekologiska producenter har större ekonomiska fördelar av att certifiera sin produktion. Fram till idag har mejerier, slakterier och spannmålshandeln endast erbjudit merbetalning för produkter levererade från KRAV-certifierade gårdar. Mejerier och spannmålshandel kommer inte heller i den närmaste framtiden att ge merbetalning för EU-ekologiska produkter. Den största aktören på slakterisidan har dock valt att inte bara ge merbetalning för KRAV utan även ge merbetalning för EU-ekologiska produkter framöver. När det gäller merbetalningen torde denna överstiga de merkostnader som en ekologisk certifiering för med sig. Man bör dock ha i åtanke att även om handeln

inte ger någon merbetalning för EU-ekologisk spannmål, så finns det ändå en efterfrågan och därmed en marknad även för denna. Marknaden består istället av mellangårdshandel som uppstår eftersom lantbrukare med certifierad ekologisk animalieproduktion måste använda certifierat ekologiskt foder till sina djur. Uppstår foderbrist något år måste det inköpta fodret komma från en certifierad gård.

Certifiering av ekologisk produktion enligt EU ekologiskt alternativt KRAV medför att producenten erhåller en högre utbetalning av EU-stöd. Fram till 2006 skedde ingen reduktion av det ekologiska stödet för dem som inte bedrev en certifierad produktion. 2007 beslutades att stödutbetalningen skulle reduceras med 25 % 2007 och 2008 för dem som inte var certifierade. Från och med 2009 reduceras stödet för ekologisk produktion med 50 % för de stödsökande som inte har anslutit sin produktion till någon certifiering. För typgårdarna med ekologisk spannmålsproduktion i denna studie reduceras stödet med 81 250 kr/år för det mindre företaget samt 216 667 kr för det större företaget. Det reducerade stödet motsvarar 19 öre/kg producerad spannmål. Mjölkgårdarna i rapporten får stödet för ekologisk produktion reducerat med 228 180 kr respektive 57 045 kr eller med 21 öre/kg mjölk. Nötköttsföretagen i jämförelsen går miste om 199 300 kr respektive 39 860 kr i årlig stödutbetalning för ekologisk produktion, motsvarande 5,21 kr/kg kött. Beräkningarna visar hur mycket stödet reduceras för de analyserade företagen 2009 och framåt.

Regeländringen som infördes 2007 leder till att det ekonomiska intresset för en certifiering av ekologisk produktion ökar. Fram till förändringen utbetalades fullt stöd även till de som inte var certifierade och sålde produkterna som konventionella. Nu är detta inte längre lika intressant eftersom det finns ekonomiska incitament att certifiera produktionen. Då många producenter väljer att certifiera produktionen för att få ut ytterligare stöd kommer utbudet av ekologiska produkter att öka på marknaden. Den största aktören på slakterisidan har uppmärksammat detta och kommer, som nämnts tidigare, att erbjuda ett merpris även för ekologiska produkter certifierade genom EU:s gemensamma regelverk framöver.

KRAV och Svenskt Sigill arbetar med ett system för klimatmärkning av sina certifierade livsmedel. Syftet med märkningen är att man ska minska klimatpåverkan genom att skapa ett märkningssystem för mat där konsumenterna kan göra medvetna klimatval och företag som producerar livsmedel kan stärka sin konkurrenskraft. (Svenskt Sigill, 2008) Ett aktivt arbete sker med att ta fram regelverk som ska gälla för företag som vill klimatmärka sin produktion. Det handlar alltså om ytterligare åtaganden som producenterna måste följa vid certifiering. Innan regelverket är fullständigt är det svårt att dra slutsatser kring hur detta skulle påverka enskilda certifierade företag. De regelförslag som har varit ute på remiss skulle dock medföra produktionsbegränsningar bl.a. i form av förbud mot odling på mulljordar, m.m. Dessutom

kan de föreslagna reglerna medföra krav på investeringar för vissa gårdar. Produktionsbegränsningar och eventuella investeringsbehov leder till ökade merkostnader för certifieringen. Om märkningen leder till att producenterna får möjlighet att ta ut en merbetalning blir certifiering intressant. Kan man inte få ut denna merbetalning är risken att färre företag väljer att certifiera sin produktion. Ökade merkostnader påverkar framförallt en IP Sigill-certifiering eftersom nettovärdet av denna certifiering är mest pressat enligt beräkningar i denna studie.

Det finns några regler som det inte beräknats någon merkostnad för i denna studie, men som kan inverka på lantbrukarens beslut att certifiera sin produktion enligt IP Sigill. Förbud mot slamavvättning är en sådan regel. Slam har varit förbjudet att sprida även i ocertifierad odling och till vissa grödor är det fortfarande inte tillåtet. Man har dock börjat lätta på detta förbud från handeln och framöver är det troligt att slamavvättningen kommer att utökas. Om förbudet av slamspridning kvarstår inom IP Sigill kan detta medverka till att lantbrukare väljer att stå utanför certifieringen. Enligt IP Sigill får heller ingen ogräsbekämpning ske efter den 15:e oktober. Detta är inget bekymmer för typgårdarna i denna studie med enbart spannmålsodling men medför begränsningar vid klöverfröodling. Majoriteten av de som odlar klöverfrö har behov av att genomföra en bekämpning efter detta datum, för att kunna få kontroll på örtogräs. Möjligheten till odling av klöverfrö försvinner inte vid certifiering, men risken finns för nedsatt skörd till följd av utebliven ogräsbekämpning och kan medföra att lantbrukare blir tveksamma till certifiering av produktionen.

Jämfört med flertalet andra länder har Sverige långtgående och omfattande lagstiftning för alla företag vad gäller miljö och djuromsorg. Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) har under många år årligen tagit fram en sammanställning över lagstiftningen med tillhörande checklista. Denna kallas *Miljöbusesyn* och är en hjälp i företagarens egenkontroll. En tänkbar utveckling av certifieringar vore att tredjepartscertifiera sitt företag enligt detta koncept.

8 Referenser

Skrifter

Sigill Kvalitetssystem AB, 2008. Handbok för IP SIGILL Gård 2008, Condesign Infocom AB, Stockholm.

Sigill Kvalitetssystem AB, 2008. Handbok för IP SIGILL Mjök 2008, Condesign Infocom AB, Stockholm.

Sigill Kvalitetssystem AB, 2008. Handbok för IP SIGILL Nötkött 2008 med tillägsregler för Naturbeteskött, Condesign Infocom AB, Stockholm.

Sigill Kvalitetssystem AB, 2008. Handbok för IP SIGILL Spannmål 2008, Condesign Infocom AB, Stockholm.

KRAV ekonomisk förening, 2008. Regler för KRAV-certifierad produktion JULI 2008, Uppsala.

Europeiska unionens råd, 2007. Rådets förordning (EG) nr 834/2007 om ekologisk produktion och märkning av ekologiska produkter och om upphävande av förordning (EEG) nr 9092/91, Luxemburg.

Jordbruksverket, 2007. Miljöersättningar 2007, Jönköping.

Jordbruksverket, 2007. Tvärvillkor 2007 God miljö för gårdens stöd, Jönköping.

Lantbrukarnas Riksförbund, 2008. Miljöhusensyn Egen tillsyn för lantbruk och trädgård Checklista 2008 faktadel, Condesign Infocom AB, Stockholm.

Lantmännen Lantbruk, 2008. Inför skörd 2008, Norra Skåne Offset, Malmö.

Arla Foods, 2007. Kvalitetsprogrammet Arlagården, Stockholm.

Hushållningssällskapen i Halland, Kalmar-Kronoberg-Blekinge, Kristianstad och Malmöhus, 2007. Produktionsgrenskalkyler för växtodling i södra Sverige, Falkenberg, Kristianstad, Kalmar och Bjärred.

Hushållningssällskapen i Halland, Kalmar-Kronoberg-Blekinge, Kristianstad och Malmöhus, 2007. Produktionsgrenskalkyler för husdjur i södra Sverige, Falkenberg, Kristianstad, Kalmar och Bjärred.

Hemsidor

Svenskt Sigill. www.svensksigill.se, 2008.

KRAV ekonomisk förening. www.krav.se, 2008.

Statens jordbruksverk. www.sjv.se, 2008.

Swedish Meats. www.swedishmeats.com, 2008.

Arla Foods. www.arlafoods.se, 2008.

HS Certifiering. www.hscertifiering.se, 2008.

SMAK. www.smak.se, 2008.

Skånemejerier. www.skanemejerier.se, 2008.

Milko. www.milko.se, 2008.

Ekologiska Lantbrukarna. www.ekolantbruk.se, 2008.

Personliga meddelanden

Rydell, Sven-Åke. 2008, Hushållningssällskapet Rådgivning Agri AB, Linköping.

Hamné Karin. 2008, Hushållningssällskapet Rådgivning Agri AB, Linköping.

Hagsköld, Fredrik. 2008, AK Lab AB, Borås.

Merkostnad för certifiering på gårdsnivå

RAPPORT 5960

NATURVÅRDSVERKET
ISBN 978-91-620-5960-6
ISSN 0282-7298

På marknaden idag finns några certifieringssystem som berör svenskt lantbruk. Grunden för dessa certifieringssystem är svensk lagstiftning, med tillägg för krav som kan tilltala konsumenterna. Gemensamt för alla certifieringar är att de för med sig regler som innebär en merkostnad utöver lagkrav på gårdsnivå. Svenskt lantbruk har en omfattande lagstiftning att hålla sig till vad gäller yttre miljö, djurskydd, arbetsmiljö mm. Någon certifiering enligt svensk lagstiftning finns inte idag, men kan bli aktuellt om konsumenterna ställer krav på att importerade livsmedel inte ska produceras med lägre krav på djurskydd och annat än de inhemska.

Drivkraften för en certifiering kan vara att få bättre betalt för varan eller att erhålla miljöstöd för ekologisk odling. Ibland är viss certifiering ett krav från den uppköpande handeln men ger ingen merbetalning.

All certifiering har ett pris som i slutändan betalas av lantbrukaren, konsumenten eller skattebetalarna.

Syftet med denna rapport är att ta fram ungefärliga kostnader på gårdsnivå för olika typer av certifieringar som idag finns på marknaden i Sverige. Kostnadspåslag på varan efter att den lämnat gården ingår inte i denna studie och inte heller statens utbetalningar via miljöstöden.

I rapporten behandlas certifiering enligt IP Sigill, inklusive Naturbeteskött, för den konventionella produktionen och certifiering enligt EU:s gemensamma regler samt enligt KRAV:s regelverk för den ekologiska produktionen. För att erhålla merkostnaden har regelverken för de olika certifieringarna studerats och jämförts med de regler som gäller om lantbrukaren väljer att driva sin produktion utan certifiering. Merkostnaden har beräknats per företag och per kilogram råvara för olika typgårdar. Merkostnaden som uppstår delas upp i tre delar: egen mertid, produktionsbegränsningar samt krav i form av extra pålagor.

